

ved Stillingen af forskjellige dertil svarende Værdingsforslag. Jeg for mit Vedkommende frygter ikke for, at der fra noget af de Standpunkter, jeg nu har nævnt, skal beredes Loven nogen virkelig uovervindelig Vanskelighed, thi hvor forskellige end de Betragtningssmaader ere, som paa denne Maade ere fremkomne, have dog deres Talsmænd vist Tilsvielighed til at slutte sig sammen og hellere at tage Loven — selv om den fra deres Standpunkt blev mindre god — end slet ingen Lov at faae, men hvad jeg derimod frygter for, er den Mening, som ligeledes er kommen stærkt til orde ved tidligere Forhandlinger, og som i Korthed angivet gaar ud paa tillige at gjøre Loven til en Fæsteafslutningslov. Det er jo ganske vist, mine Herrer, at denne Lov kommer til at angaa mangfoldige Fæstere, men er dette da nok til at rejsfødiggjøre et Krav paa, at Lovens tillige skulde være en Lov, der lettede Fæstets Overgang til Selveiendom? Det tror jeg ikke, at man kan paastaa, thi det kunde jo da gjøres gjældende ogsaa for en Mængde andre de større Landboforhold vedkommende Love, der saa at sige alle tillige angaa Fæsternes Stilling, og det vilde dog være ufornuftigt og uforstændigt, om man ikke vilde modtage saadanne Love, saafremt de ikke tillige ligefrem begunstigede Fæsteafslutningen. Jeg ser eiheller, at man har opstillet dette Krav ved andre saadanne Love, og hvorfor da opstille det særlig ved denne Lov? Er ikke den Opgave, som denne Lov har opstillet, i og for sig stor og betydningsfuld, ganske affet fra om Lovens tillige kan siges at ville begunstige Fæsteforholdets Afslutning? Vil der ikke ved denne Lov, som den er, opnaas store Fordele for Landet og Befolkningen og ikke mindst for Bønderstanden i dens Helhed, selv om Loven ikke medfører hin anden Følge? Jeg for mit Vedkommende nærer i det Mindste ingen Tvivl i saa Henseende. Men ville nu de Herrer sige, som staa paa det Standpunkt, jeg nu har berørt: Vi forlange heller ikke, at denne Lov skal blive til en ligefrem Fæsteafslutningslov, eller at den ligefrem skal begunstige Fæstets Overgang til Selveiendom, men vi indskrænke vore Fordringer til det Krav, at Fæsternes Stilling ikke maa forværres gennem denne Lovs Bestem-

melse, — naar Sagen istilles saaledes, og Fordringen begrænses paa denne Maade, kan jeg være ganske med dertil, thi det er ogsaa det, hvorfra jeg gaar ud, at denne Lov ikke i sine Bestemmelser maa kunne siges at skade Fæsternes Stilling. Men er dette nu Tilfældet? Er Loven, som den her foreligger, en saadan, som kan siges at ville skade Fæsternes Stilling? Det er altsaa dette, hvorpaa det kommer an. Jeg tror imidlertid ikke, at Nogen vil paastaa, at der i Lovens skulde indeholdes Bestemmelser, der gjorde det til en juridisk Nødvendighed, at Fæsternes Stilling maatte forværres. Dertil er Loven i denne Retning affattet overordentlig varligt og indeholder jo i sine enkelte Paragrafer Bestemmelser, som udtrykkelig forbeholde de nuværende Fæstere deres Rettigheder i Tilfælde af, at Jordfideikommisjerne gaa over til fri Eiendom. Det er dog heller ikke dette, som ærede Herrer nærmest mene. Hvad de derimod opstille som Paastand, er, at denne Lov vil medføre en faktisk Forværring af Fæsternes Stilling, at den i sine Konsekvenser vil føre til, at de faktiske Forhold, hvorunder Fæstene nu leve, blive mindre gunstige. I saa Henseende henvise de til, at der paa flere af de nuværende Lehnsgodser bestaar et patriarkalft Forhold mellem Lehnseffidderen og Fæstene, hvilket har til Følge, at disse i mangfoldige Henseender, som naturligvis ikke kunne opregnes eller nævnes i en Lov, ere heldigt stillede, og mene nu, at naar Lehnsgodserne gennem denne Lov gaa over til fri Eiendom, ville de frie eller nye Eiere ikke tage dette Hensyn mere, og forsaavidt vil altsaa Fæsternes Stilling blive forværret. Jeg skal nu paa ingen Maade overfor de mangfoldige Vidnesbyrd, vi have hørt, benegte — og det følger jo ogsaa tildels af Sagens Natur, at det maa være saa — at der findes et saadant patriarkalft Forhold Sted mellem Lehnseffidderen og Fæstene paa mange Steder, men det maa ligesaa vist indrømmes paa den anden Side, at der er mange Godser, hvor det Modsatte findes Sted. Paa nogle af de større Lehnsgodser findes der, som det jo tidligere har været omtalt her i denne Sal, Misforhold Sted, og nu maa det altsaa overvejes, hvilket der i det Hele tynger dybest i Vægt-